

جرایم سایبری در رویه دادگاهها

مریم سعادت
کارشناس ارشد کامپیوتر

فهرست کلی

- ۹..... معرفی جرائم سایبری
- ۶۳..... جرائم سایبری در آراء دیوان عالی کشور
- ۱۰۷..... جرائم سایبری در آرای دادگاه های بدوی و تجدیدنظر
- ۱۲۹..... جرائم سایبری در نشست های قضایی
- ۱۳۹..... جرائم سایبری در نظریات مشورتی
- ۱۴۵..... جرائم سایبری در قوانین و مقررات

فهرست جزئی

- ۹..... فصل اول - معرفی جرائم سایبری
- ۱۱..... مبحث اول: جرائم سایبری
- ۱۴..... مبحث دوم: ارکان تشکیل دهنده جرائم سایبری
- ۱۴..... گفتار اول: رکن قانونی جرم دسترسی غیرمجاز
- ۱۴..... گفتار دوم: رکن مادی جرم دسترسی غیرمجاز
- ۱۵..... گفتار سوم - رکن روانی جرم دسترسی غیرمجاز
- ۱۷..... مبحث سوم: شنود غیرمجاز
- ۱۷..... گفتار اول: رکن قانونی جرم شنود غیرمجاز
- ۱۷..... گفتار دوم: رکن مادی جرم شنود غیرمجاز
- ۱۸..... گفتار سوم: رکن معنوی جرم شنود غیرمجاز
- ۱۹..... مبحث چهارم: جرم جاسوسی رایانه‌ای
- ۱۹..... گفتار اول: رکن قانونی جرم جاسوسی رایانه‌ای
- ۱۹..... گفتار دوم: رکن مادی جرم جاسوسی رایانه‌ای
- ۲۰..... گفتار سوم: رکن معنوی جرم جاسوسی رایانه‌ای
- ۲۳..... مبحث پنجم: جعل رایانه‌ای
- ۲۳..... گفتار اول: رکن قانونی جرم جعل رایانه‌ای
- ۲۴..... گفتار دوم: رکن مادی جرم جعل رایانه‌ای

گفتار سوم: رکن روانی جرم جعل رایانه‌ای	۲۵
مبحث ششم: استفاده از داده مجعول	۲۶
گفتار اول: رکن قانونی جرم استفاده از سند مجعول	۲۶
گفتار سوم: رکن معنوی جرم استفاده از سند مجعول	۲۷
مبحث هفتم: تخریب و اخلال در داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی	۲۸
گفتار اول: عنصر قانونی جرم تخریب و اخلال	۲۸
گفتار سوم: رکن معنوی جرم تخریب و اخلال	۲۹
مبحث هشتم: تروریسم رایانه‌ای	۳۰
گفتار اول: رکن قانونی جرم تروریسم رایانه‌ای	۳۰
گفتار دوم: رکن مادی جرم تروریسم رایانه‌ای	۳۰
مبحث نهم: جرائم قابل ارتکاب از طریق رایانه	۳۲
گفتار اول: رکن قانونی جرم سرقت رایانه‌ای	۳۲
گفتار دوم: عنصر مادی جرم سرقت رایانه‌ای	۳۲
گفتار سوم- عنصر معنوی جرم سرقت رایانه‌ای	۳۳
مجازات جرم سرقت رایانه‌ای	۳۴
مبحث دهم: جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۳۵
گفتار اول: رکن قانونی جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۳۵
گفتار دوم: رکن مادی جرم کلاهبرداری	۳۵
گفتار سوم: رکن معنوی جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۳۶
مبحث یازدهم: جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی	۳۸
گفتار اول: رکن قانونی جرم هرزه‌نگاری	۳۸
گفتار دوم: رکن مادی جرم هرزه‌نگاری	۳۸
گفتار سوم: رکن روانی جرم هرزه‌نگاری	۴۰
مبحث دوازدهم: معاونت در دسترسی به محتویات هرزه	۴۱
گفتار اول: عنصر قانونی جرم معاونت در دسترسی به محتویات هرزه	۴۱
گفتار سوم: رکن روانی جرم معاونت در دسترسی به محتویات هرزه	۴۳
مبحث سیزدهم: جرم دستیاری در انجام یا آموزش بزه	۴۴

- گفتار اول: رکن قانونی جرم دستیاری در انجام یا آموزش بزه ۴۴
- گفتار دوم: رکن مادی جرم دستیاری در انجام یا آموزش بزه ۴۴
- گفتار سوم: رکن معنوی جرم دستیاری در انجام یا آموزش بزه ۴۵
- مبحث چهاردهم: جرائم علیه شخصیت معنوی ۴۶**
- گفتار اول: رکن قانونی جرم تغییر یا تحریف محتوای دیگری ۴۶
- گفتار دوم: رکن مادی جرم تغییر یا تحریف محتوای دیگری ۴۶
- گفتار سوم: رکن روانی جرم تغییر یا تحریف محتوای دیگری ۴۷
- مبحث پانزدهم: جرم انتشار اسرار خصوصی و محتویات خانوادگی ۴۹**
- گفتار اول: رکن قانونی جرم انتشار اسرار خصوصی و محتویات خانوادگی ۴۹
- گفتار دوم: رکن مادی جرم انتشار اسرار خصوصی و محتویات خانوادگی ۵۰
- گفتار سوم: رکن روانی جرم انتشار اسرار خصوصی و محتویات پرونده ۵۰
- مبحث شانزدهم: جرم نشر اکاذیب ۵۲**
- گفتار اول: عنصر قانونی جرم نشر اکاذیب رایانه‌ای ۵۲
- گفتار دوم: رکن مادی جرم نشر اکاذیب رایانه‌ای ۵۲
- گفتار سوم: رکن معنوی جرم نشر اکاذیب رایانه‌ای ۵۳
- مبحث هفدهم: سایر جرائم ۵۵**
- جرم تولید یا انتشار یا توزیع یا در دسترس گذاری یا معامله نرم افزارهای
مجرمانه ۵۵**
- گفتار اول: رکن قانونی جرم تولید یا انتشار یا ۵۵
- گفتار دوم: رکن مادی جرم تولید یا انتشار یا ۵۵
- گفتار سوم: رکن معنوی جرم تولید یا انتشار یا توزیع یا در دسترس گذاری ۵۶
- جرم فروش یا پخش یا در دسترس گذاری داده‌های رخنه‌گر ۵۶**
- گفتار اول: رکن قانونی جرم فروش یا پخش یا ۵۶
- گفتار سوم: رکن روانی جرم فروش، یا پخش یا ۵۸
- جرم پخش یا در دسترس گذاری محتویات آموزنده بزه‌های ناب رایانه‌ای ... ۵۸**
- گفتار اول: رکن قانونی جرم پخش یا در دسترس گذاری محتویات ۵۸
- گفتار دوم: رکن مادی جرم پخش یا در دسترس گذاری محتویات ۵۹

گفتار سوم: رکن معنوی جرم پخش یا در دسترس گذاری محتویات	۵۹
جرائم سایبری در آراء دیوان عالی کشور	۶۳
مبحث اول: آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور	۶۵
۱. تعیین صلاحیت دادگاه صالح به رسیدگی در جرائم رایانه‌ای	۶۵
۲. دادگاه صالح در جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۶۸
۳. دادگاه صالح در جرم کلاهبرداری از طریق اینترنت	۶۹
۴. صلاحیت در جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۷۱
۵. کلاهبرداری رایانه‌ای	۷۳
۶. صلاحیت دادگاه در انتقال وجه از طریق عابر بانک	۷۴
۷. دادگاه صالح در فریب از طریق تلفن	۷۶
۸. نگهداری فیلم‌های مستهجن بدون قصد تجارت و توزیع	۷۹
۹. مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۸۴
۱۰. مرجع صالح در جرم کلاهبرداری مرتبط با رایانه	۸۵
۱۱. مرجع صالح در کلاهبرداری از طریق دستگاه خودپرداز	۸۶
۱۲. مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم کلاهبرداری اینترنتی	۸۸
۱۳. دادگاه صالح در جرم کلاهبرداری مرتبط با رایانه	۸۹
۱۴. مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم کلاهبرداری رایانه‌ای	۹۲
۱۵. محل وقوع جرم بزه برداشت غیرمجاز وجه از طریق رایانه	۹۴
۱۶. دادگاه صالح در جرم کلاهبرداری مرتبط با رایانه	۹۵
۱۷. مرجع صالح در جرم کلاهبرداری مرتبط با رایانه	۹۷
۱۸. مرجع قضایی صالح در صورت ارتکاب جرم از طریق عابربانک	۱۰۳
جرائم سایبری در آرای دادگاه های بدوی و تجدیدنظر	۱۰۷
۱. قرار دادن تصویر بدون حجاب در شبکه اجتماعی مجازی	۱۰۹
۲. استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین‌الملل	۱۱۰
۳. مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم ارسال تصاویر مستهجن و تهدید از طریق ایمیل	۱۱۴
۴. اقرار	۱۱۶

۵. مهلت تقدیم دادخواست ضرر و زیان ناشی از جرم ۱۲۱
۶. انتقال وجه از حساب دیگری به حساب خود..... ۱۲۳
۷. انتشار تصاویر خصوصی و تغییر تصویر دیگری از طریق سامانه‌های رایانه‌ای ۱۲۵
- جرائم سایبری در نشست های قضایی..... ۱۲۹**
۱. از بین بردن اطلاعات موجود در دیسکت رایانه در اداره دولتی ۱۳۱
۲. عنوان جزایی سرقت اطلاعات رایانه‌ای ۱۳۲
۳. تعیین مجازات در خصوص شرکت‌ها و مؤسسات ارائه‌کننده خدمات رایانه‌ای توسط شورای عالی انقلاب اسلامی ۱۳۳
۴. سرقت اطلاعات سری از شبکه‌های رایانه‌ای ۱۳۴
۵. از بین بردن اطلاعات موجود در سایت دیگران از طریق وارد کردن ویروس کامپیوتری ۱۳۵
۶. امحاء تخلفات رانندگان از رایانه ۱۳۷
- جرائم سایبری در نظریات مشورتی ۱۳۹**
۱. مرجع صالح به رسیدگی در جرائم سایبری ۱۴۱
۲. کلاهبرداری مرتبط با رایانه ۱۴۱
- جرائم سایبری در قوانین و مقررات ۱۴۵**
- قانون جرائم کامپیوتری ۱۴۷
- آئین دادرسی جرائم کامپیوتری ۱۶۳
- قانون تجارت الکترونیکی ۱۸۱

فصل اول

فصل اول - معرفی
جرائم سایبری

مبحث اول: جرائم سایبری

پیشرفت تکنولوژی و فناوری اطلاعات و پیدایش دنیای مجازی، دارای پیامدهای مثبت و منفی بسیاری برای بشر بوده است. فناوری اطلاعات یا فضای سایبر به قدری در زندگی افراد و دولت‌ها وارد شده که ناگزیر نیاز به ضابطه‌مندی و پیش‌بینی جنبه‌های حقوقی و کیفری آن احساس می‌شود. در حقوق ایران نه در قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۱۱ و نه در قانون تجارت الکترونیک تعریفی از مفهوم «جرائم رایانه‌ای» ارائه نشده است؛ اما می‌توان به چند نمونه از تعاریف ارائه شده در این خصوص اشاره کرد.

پلیس جنایی فدرال آلمان در تعریف این جرائم اعلام می‌دارد: «جرائم رایانه‌ای دربرگیرنده همه اوضاع و احوال و کیفیاتی است که در آن شکل‌های پردازش الکترونیک داده‌ها، وسیله ارتکاب یا هدف جرم قرار گرفته است و بنایی برای نشان دادن این ظن است که جرمی ارتکاب یافته است»

در ایالات متحده آمریکا تعریف گسترده‌ای از این جرم به عمل آمده است به این صورت که: «هر اقدام غیرقانونی که با یک رایانه یا به‌کارگیری آن مرتبط باشد را جرم رایانه‌ای می‌گویند یا هر اقدامی که به ترتیب با رایانه مرتبط بوده و موجب ایجاد خسارت به بزه‌دیده شود و مرتکب از این طریق منفعی را تحصیل کند جرم محسوب می‌شود.»

کمیته اروپایی مسائل جنایی در شورای اروپا در سال ۱۹۸۹ در تعریف جرم رایانه‌ای ضمن یک گزارش کاری، توسط یکی از متخصصینش این‌گونه بیان کرد که: «هر فعل مثبت غیرقانونی که رایانه، ابزار یا موضوع جرم باشد؛ یعنی به عبارت دیگر، هر جرمی که ابزار یا هدف آن

تأثیرگذاری بر عملکرد رایانه باشد» با توجه به تعاریف فوق می‌توان این تعریف را ارائه نمود که: «آن دسته از جرائمی که با سوءاستفاده از یک سیستم رایانه‌ای برخلاف قانون ارتکاب می‌یابد، جرائم رایانه‌ای نام دارد.»

جرائم رایانه‌ای را می‌توان هم شامل جرائم سنتی مانند کلاهبرداری و سرقت رایانه‌ای و هم جرائم نوظهوری مانند جرائم علیه صحت و تمامیت داده‌ها دانست. قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۱۱ یکی از کامل‌ترین قوانین در این زمینه می‌باشد که فصل اول این قانون به جرائم علیه داده‌ها و سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی که شامل دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای می‌باشد، پرداخته، در فصل دوم، جرائم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی، شامل جعل رایانه‌ای، تخریب و اخلال در داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی بیان شده، در فصل سوم سرقت و کلاهبرداری رایانه‌ای، در فصل چهارم، جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی، در فصل پنجم هتک حیثیت و نشر اکاذیب و در فصل ششم سایر جرائم در این خصوص، جرم‌انگاری شده‌اند.

در ذیل به بررسی این جرائم و ذکر ارکان آن جهت تحقق هر یک خواهیم پرداخت.

داده (Data): در لغت به معنی اطلاعات، مفروضات و دانسته‌ها می‌باشد و در اصطلاح هرگونه اطلاعاتی است که از طریق دستگاه ورودی به درون رایانه وارد می‌شود تا عملیاتی روی آن به اجرا درآید؛ به عبارت دیگر، اطلاعات خاصی است که به رایانه وارد می‌شود تا پردازشی روی آن

صورت گیرد و به نتیجه‌ی حاصل از پردازش بر روی داده‌ها اطلاعات گفته می‌شود؛ یعنی اطلاعات، شکل تغییر یافته‌ی داده‌هاست. بند (الف) ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ در این خصوص بیان می‌دارد: «داده پیام (Data message) هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی نوری و یا فناوری‌های جدید اطلاعات تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می‌شود» و بر اساس همین بند: «هر نوع دستگاه یا مجموعه‌ای که از دستگاه‌های متصل سخت‌افزاری - نرم‌افزاری که از طریق اجرای برنامه‌های پردازش خودکار «داده پیام» عمل می‌کند.»

مبحث دوم: ارکان تشکیل دهنده جرائم سایبری

گفتار اول: رکن قانونی جرم دسترسی غیرمجاز

با توجه به اصل قانونی بودن جرائم و مجازات‌ها و ماده ۲ قانون مجازات اسلامی، هیچ فعل یا ترک فعلی را نمی‌توان جرم شناخت مگر اینکه به موجب قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد. رکن قانونی این جرم ماده ۱ قانون جرائم رایانه‌ای می‌باشد که همچنین (ماده ۷۲۹ مجازات اسلامی) در این باره مقرر می‌دارد: «هر کس به‌طور غیرمجاز به داده‌ها یا سامانه‌های تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد»

این جرم در مقایسه با سایر جرائم رایانه‌ای مانند کلاهبرداری، سرقت و جعل رایانه‌ای، یک رفتار مقدماتی محسوب شده و در اندازه شروع به جرم است؛ زیرا هنوز با نتیجه مجرمانه که اضرار به دیگری است فاصله داشته، از این جهت این جرم را درون جرائم رایانه‌ای می‌نامند.

گفتار دوم: رکن مادی جرم دسترسی غیرمجاز

رکن مادی هر جرم نمود و ظهور بیرونی هر جرم در عالم خارج و ماده می‌باشد. موضوع جرم، رفتار مرتکب و نتیجه مجرمانه حاصل از آن می‌باشد.

بند اول - موضوع جرم: موضوع جرم دسترسی غیرمجاز به داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی است. داده‌ها و سامانه‌ها ممکن است مربوط به اشخاص حقیقی و حقوقی باشند یا متعلق به دولت.

بند دوم - رفتار مرتکب: این عمل به صورت فعل انجام می‌پذیرد و به صورت ترک فعل نمود پیدا نمی‌کند. دسترسی در معنای خاص به معنی هک یا رخنه‌گری می‌باشد که به صورت بهره‌مندی از رایانه یا داده دیگری می‌باشد البته به شرط حفاظت به وسیله تدابیر امنیتی. شیوه‌های دسترسی نیز بسیار متنوع و گوناگون هستند؛ اما نکته قابل توجه در این خصوص این است که دسترسی باید به طور فنی و نرم‌افزاری صورت گیرد و این فعل مجرمانه از طریق گفتاری و فریب دادن دیگری و دستیابی به نتیجه تحقق نخواهد یافت.

بند سوم - نتیجه مجرمانه: این جرم از جمله جرائم مطلق است و منحصر به حصول نتیجه نمی‌باشد. صرف دسترسی به داده‌ها یا سامانه‌های مخابراتی و رایانه‌ای جرم محسوب خواهد شد و مجازات آن مطابق ماده ۱ قانون جرائم رایانه‌ای (ماده ۷۲۹ ق.م.ا.) حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات می‌باشد.

گفتار سوم - رکن روانی جرم دسترسی غیرمجاز

مرتکب صرف نظر از هر قصدی باید عمد در دسترسی به داده‌ها یا سامانه داشته باشد. قصد وی تأثیری در ایجاد عنصر روانی جرم ندارد؛ ممکن است صرف کنجکاوی باشد یا به قصد سرقت یا به انگیزه از بین بردن داده‌ها - قصد تنها می‌تواند در میزان مجازات مرتکب مؤثر باشد؛ اما علم مرتکب به عدم اجازه در تحقق جرم مؤثر می‌باشد چنانچه وی اجازه داشته و یا به عدم اجازه‌اش آگاهی نداشته باشد، مرتکب بزه فوق نشده است. همچنین در صورتی که اجازه دسترسی نداشت؛ اما سامانه مجهز به تدابیر امنیتی نبوده باشد باز هم مرتکب بزه نگردیده است. این جرم

همان تعرض به حریم ارتباطاتی افراد از طریق شنود یا ضبط مکالمات تلفنی افراد می‌باشد که مانند سایر جرائم دارای ۳ رکن قانونی، مادی و معنوی است.